

МАКРОКОНТЕКСТУАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖА В ОРИГІНАЛІ І В ПЕРЕКЛАДІ (на матеріалі діалогів Дон Кіхота і Санчо Панси)

Статтю присвячено аналізу тих мовленнєвих характеристик персонажа у вихідному й цільовому текстах, що набувають функціональної значущості завдяки регулярній реалізації в контексті всього художнього тексту, зокрема, це так звані мовні аномалії та регулярно повторювані компоненти твору (ключові слова, рефрен). Зазначені характеристики несуть суттєву інформацію для сприйняття образу й, відтак, заслуговують на увагу перекладача, адже розкривають характер, соціальний статус, емоційний стан персонажа. На практиці макроконтекстуальні характеристики не обов'язково відтворюються на тому самому рівні в перекладі. Аналіз першого тому роману "Дон Кіхот" та його перекладу в виконанні Миколи Лукаша показав, що в оригіналі наявні маркери мовлення персонажів, які в перекладі не зберігаються; натомість з'являються інші, які в цілому відповідають збереженню цілісного образу і які можна розглядати як компенсації.

Ключові слова: мовлення персонажа, мовні аномалії, макроконтекст, категорія повтору, маркер, компенсація.

Художній текст характеризується справді невичерпною глибиною, і аналіз "під лупою" може відкривати досліднику щоразу нові смисли. Величезна кількість так званих "рівнів" або "вимірів", які необхідно враховувати перекладачеві (графічний, фонетичний, лексичний, граматичний, інтертекстуальний, змістовий, лінгвокультурний, прагматичний, композиційний, ритміко-мелодичний, ефекти від взаємодії всіх цих рівнів) становлять для читача й перекладача неосяжну сутність і показують ірраціональність будь-якого художнього твору. З-поміж різних проблем особливий інтерес становлять ті смисли, які виникають завдяки системній взаємодії кількох або багатьох компонентів. Очевидно, що в цьому зв'язку досліднику може відкритися більше глибини смислів, ніж перекладачеві і читачеві, але навіть і дослідник цю глибину усвідомлює не повною мірою. Перекладач, безсумнівно, не в змозі врахувати усю невичерпну гаму різноманітних смислів, що гіпотетично можуть виникати завдяки зв'язку різних частин. І хоча над окремими чи навіть багатьма деталями перекладачі працюють свідомо, не можна не визнати, що значну частину характеристик першотвору вони враховують інтуїтивно, покладаючись на досвід, хист, власне відчуття. При цьому перекладач здатен віднайти й цілком вдалі рішення, а на окремі суттєві деталі й не звернути увагу. Наприклад, окремі перекладачі Е. По з математичною точністю рахували кількість асонансів в оригіналі й перекладі [1, с. 11-12]. Однак, на нашу думку, не можна закидати тим перекладачам, що подібні підрахунки не вели. На наш погляд, мета подібних досліджень – не критика перекладу, а розкриття механізмів процесу перекладу, виявлення методів прийняття творчих рішень, виявлення стратегій перекладача, вивчення його індивідуальної манери, а також тих масштабних текстових одиниць, які відповідають тим чи іншим шарам смислу, а також аналіз їхнього потенціалу виступати одиницями перекладу. Узагальнення нагромаджених даних щодо закономірностей власне процесу перекладу проллє світло і на загальні закономірності мислення.

Однією з таких характеристик, яка може бути детально досліджена перекладознавцем, однак далеко не завжди врахована перекладачем, – це мовно-стилістичні характеристики персонажів, що мають регулярний характер, тобто, реалізуються на рівні всього тексту. Якщо персонажі належать до завідомо різних прошарків суспільства, як усім відомі Дон Кіхот і Санчо Панса, вочевидь, і автор, і перекладач намагатимуться відобразити їхній соціальний статус у тих чи інших характеристиках. У цьому напрямку активно працюють сучасні перекладознавці. На основі аналізу перекладів драматичних творів Т.О. Шліхар доходить висновку про необхідність експлікації прагматичного потенціалу реплік персонажів, його діалектних характеристик (зокрема, вигуків) задля донесення до адресата цілісного образу персонажа [12, с. 16-18]. Н.І. Лепухова підкреслює необхідність збереження віршованої форми у перекладі реплік казкових персонажів [7, с. 15]. О.В. Ребрій зауважує про зростання конотативної забарвленості реплік персонажів у цільовому тексті [9, с.23-24], а в іншому окремому дослідженні вчений розглядає проблему відтворення мовних аномалій у мовленні персонажа, а також деяких повторів, зокрема, фонетичних, при відтворенні яких перекладач дещо перебільшує виразність, що, однак, виправдовується творчим характером художнього перекладу [8, с. 210]. Роль повторів для сприйняття мови персонажа й відтворення в перекладі підкреслює Л.В. Коковіна [6, с. 217]. А.Г. Гудманян й І.В. Струк зазначають, що при перекладі творів М. Твена неправильність мовлення персонажів, яка в оригіналі виражена на графічному рівні й відповідає рисам афроамериканського діалекту, підлягає відтворенню, зокрема, шляхом використання просторіччя [4, с.55]. М.І. Караневич розглядає проблему мовлення персонажів у перекладі під прагматичним кутом зору. Її дослідження показує, що ті характеристики мовлення персонажів (діалектизми, індивідуальні дефекти мовлення, римівки, ономапопеї, алітерації та гра слів), які вказують на його соціальний статус, міжособистісні стосунки, компенсуються в перекладі мовними засобами з рівноцінним прагматичним ефектом; наприклад, граматичні помилки, що є складовими образу персонажа, в перекладі можуть бути відтворені порушенням граматичної норми [5, с.14-17].

Як бачимо, попри напрацьований багатий матеріал, який підкреслює актуальність напрямку, вчені окремо не розглядають проблематику мікроконтекстуальних та макроконтекстуальних характеристик мовлення персонажа як перекладознавчу проблему. Відтак, мета дослідження – розглянути ті стилістичні особливості реплік персонажів, які мають системний характер у тексті і підкреслюють розбіжність характерів та соціальних характеристик обох героїв в оригінальному та перекладному творі. Матеріалом дослідження обрано діалоги Дон Кіхота і Санчо Панси з першого тому роману М. де Сервантеса Сааведри "Премудрий Гідальго Дон Кіхот з Ла-Манчі", повністю перекладений Миколою Лукашем.

На перший погляд, різний соціальний статус, характер та спосіб мислення героїв мають неминуче позначитися на правильності їхнього мовлення. У зв'язку з цим В.С. Виноградов слушно зауважує, що Санчо Панса, неписьменні селяни

й ремісники безбожно перекручують складні слова, почуті з уст учених, або етимологізують їх на свій смак чи вимовляють замість них інші, співзвучні слова. Так народжуються каламбури, що вимагають від перекладача творчої винахідливості [2, с. 210]. Так само й під час читання українського перекладу М. Лукаша та А. Перепаді впадає в око незграбність, безграмотність і водночас комічність мовлення Санчо буквально з перших реплік (тобто, з 7 розділу першого тому):

— *То себто виходить,— сказав Санчо Панса.— коли я якимось чудом став би, як ви кажете, королем, то Хуана Гутьєррес, моя стара, буде вже королицею, а дітки мої королятами?*

— *А хто ж у цьому може сумніватись? — одрік Дон Кіхот.*

— *Та хоч би й я,— сказав Санчо Панса.— Коли б навіть Пан Біг із неба королівські корони дощем сів, то й тоді на голову Марії Гутьєррес ані жодна, мабуть, не прийшла б. Ні, пане, не вийде з неї королиці, хіба од сили грапиня, та й то ще невгадно.*

- Уповай на Бога, Санчо,— втішав його Дон Кіхот,— він пошле їй те, що годиться, а сам теж не прибіднюйся: бути тобі губернатором, а щоб нижче, то й не думай.

- А й не думаю, добродію,— відповів Санчо Панса.— Ви ж у мене пан важнющий, то й дасте мені щось таке гарне, щоб воно й до шмиги було, й до снаги. [11, с. 49-50].

З прикладу видно, що репліки джури рясніють і перекрученими, неіснуючими словами, і просторіччям. Розглянемо той самий фрагмент в оригіналі:

-De esa manera -respondió Sancho Panza-, si yo fuese rey por algún milagro de los que vuestra merced dice, por lo menos, Juana Gutiérrez, mi oíslo, vendría a ser reina, y mis hijos infantiles.

-Pues, ¿quién lo duda? -respondió don Quijote.

-Yo lo dudo -replicó Sancho Panza-; porque tengo para mí que, aunque lloviese Dios reinos sobre la tierra, ninguno asentaría bien sobre la cabeza de Mari Gutiérrez. Sepa, señor, que no vale dos maravedís para reina; condesa le caerá mejor, y aun Dios y ayuda.

-Encomiéndalo tú a Dios, Sancho -respondió don Quijote-, que Él dará lo que más le convenga, pero no apoques tu ánimo tanto, que te vengas a contentar con menos que con ser adelantado.

-No lo haré, señor mío -respondió Sancho-; y más teniendo tan principal amo en vuestra merced, que me sabrá dar todo aquello que me esté bien y yo pueda llevar. [13, с. 74].

Можна переконатися, що за винятком іменника "oíslo", що є розмовним рідковживаним синонімом на позначення рідної людини, насамперед дружини, мовлення Санчо Панси цілком грамотне. Тобто, на мікрорівні конотативна еквівалентність емоційно забарвленої лексики цього речення не витримується. Однак, виходячи з того, як діє механізм втрат і компенсацій, можна цілком припустити, що таке забарвлення в перекладі може бути компенсацією певних неминучих втрат. Тому для обґрунтування висновків розглянемо детальніше репліки Дон Кіхота та Санчо Панси, насамперед аналізуючи такі характеристики, які мають дозволити виявити своєрідність кожного з них. У дослідженні мовлення персонажів перекладознавці в першу чергу звертають увагу на різного роду мовні аномалії, рідше – на повтори. І при прочитанні оригіналу й перекладу роману зазначені риси справді виявляються значущими. Проаналізуємо їх детальніше.

1. Відхилення від норми мови. Хоча для аналізу взято лише перший том твору, вже цей обсяг показує значну кількість гідних уваги рис, кожна з яких може заслуговувати на окреме дослідження. Як відомо, в іспанській мові XVI-XVII століть співіснували різні орфографічні, орфоепічні та граматичні норми [14, с. 368]. Якщо одні сприймалися як нейтральні або навіть вульгарні, інші радше асоціювалися з культивізмами. Такими, наприклад, є варіювання ненаголошеного "e/i": "recebir"/"recibir", "escrebir/escibir". У романі вульгаризовану форму "recebir" та похідні вживає автор, різні персонажі, у тому числі й сам Дон Кіхот та Санчо. Нормативна форма "recibir" з похідними зустрічається 37 разів протягом першого тому, в той час як вульгаризована, "recebir", – 52 рази. Визнаємо, що не можна встановити явних преференцій тієї чи іншої форми, закріпленої за тим чи іншим персонажем або, принаймні, за групою персонажів певного соціального прошарку. Аналогічно дуже нечітка картина вживання різними персонажами таких пар: "agora/ahora", "ferido/herido" (та похідних), "darlle/darle" та подібних. Неправильну форму відмінювання дієслова "traigo, traiga" вживають один раз Дон Кіхот, один раз – Санчо Панса, один раз – сам автор, в той час як з нормативною основою "traigo-" у першому томі дієслово трапляється 7 разів. Уживання форми "escrebir" на перший погляд видається більш диференційованим: вона вживається двічі у репліках Санчо, один раз – у словах автора, один раз – у мовленні священика, по одному разу у корчмаря і козопаса. Можна сказати, що це справді створює певний контраст між різними соціальними групами, хоча священик теж мав би говорити високим стилем, грамотною мовою. Вочевидь, якби автор роману ставив собі за мету підкреслити соціолінгвістичні розбіжності між персонажами різних прошарків суспільства за рахунок подібного дотримання/порушення мовної норми, у нього для цього було більш ніж достатньо найрізноманітніших засобів. Однак, як видно, ці відхилення від норми, якими рясніла тогочасна іспанська мова, не використовувалися для створення контрасту мовлення героїв. Це означає, що їхній соціальний статус втілювався в інших рисах, приміром, у викривленні слів, переважно книжних, значення яких Санчо не розуміє:

-Calla -dijo don Quijote-. Y ¿dónde has visto tú, o leído jamás, que caballero andante haya sido puesto ante la justicia, por más homicidios que hubiese cometido?

-Yo no sé nada de omecillos -respondió Sancho-, ni en mi vida le caté a ninguno; sólo sé que la Santa Hermandad tiene que ver con los que pelean en el campo, y en esotro no me entremeto [13, с. 91].

До відтворення гри слів, в якій іменник "homicidio" і співзвучне з ним слово "omecillo" Микола Лукаш підходить творчо. Запропоноване розв'язання проблеми, на наш погляд, напрочуд вдале, оскільки, окрім ефекту гри слів, функція якого полягає у змалюванні невігластва персонажа й створення гумористичного ефекту, також відтворено значну частину семантичного компонента:

— *Ти бачив коли, чи де читав щоб мандрованого рицаря за смертовбивство до права тягли?*

— *За смердовбивство я не знаю,— відповів Санчо,— сам на чуже життя не важив ізроду, знаю тільки що Свята Германдада за тими сочить, що на битому шляху бійку заводять, а я в таке мішатись не хочу. (ПОЧАТОК РОЗДІЛУ X) [11, с. 82-83].*

Однак подібні непорозуміння на сторінках першого тому трапляються справді рідко. І неосвіченість вірного супутника Дон Кіхота виявляється радше на когнітивному рівні, ніж на мовному. Те, що одна й та сама функція в оригіналі й перекладі релізується на різних рівнях, не дивно. Схожу закономірність помічає й Ю. Грищенко: у перекладі "Пігмаліона", де фонетичні помилки періодично відтворюються лексичними [3, с. 33]. Якщо хтось і виступає символом безграмотності завдяки систематичним порушенням норми мови – так це селянин Педро з розділу V, який протягом однієї оповіді про Грісостома щонайменше тричі вдається до перекручення слів. На його тлі Санчо говорить доволі-таки пристойно. І все ж аналіз засвідчує, що перекладач суттєво збагачує репліки Санчо мовними аномаліями, зокрема, неіснуючими словами: забарвленість перекладу зростає подібно до того, що помічає в уже згаданих дослідженнях О.В. [9, с. 23-24; 8, с. 210]; отже, можливо, йдеться про закономірність процесу перекладацької творчості. Ця тенденція, зокрема, виявляється у викривленні слова в мовленні Санчо: "королиця" і "принцизна", що характеризують виключно мовлення Санчо Панси наскрізно протягом усієї першої частини роману, зокрема, "принцизна" – в розділах 29 (4 рази), 30 (2 рази), 35 (1 раз), 37 (3 рази), 46 (1 раз), лунає це слово 11 разів і в другому томі; "королиця" – 7(3 рази), 37 (1 раз), 46 (3 рази). Наприклад:

Я ось що хотів сказати, мені достеменно відомо, що оця-то пані, яка строїть із себе королицю Обізіянського царства, така сама королиця, як мої покійні мамуня, бо якби вона була королицею чи там принциною, то вже ж би не ялзюлась по кутках із одним тут, не терлась би та не м'ялась. [11, с. 418].

Як бачимо, іменник "королиця" в перекладі потроюється внаслідок додавання, тому можна сміливо припустити, що цей прийом перекладач використав свідомо для посилення колориту того образу, який мав в уяві. В оригіналі відповідників для "королиці" у співвідносному фрагменті ми знаходимо лише один:

(...) por cierto y por averiguado que esta señora que se dice ser reina del gran reino Micomicón no lo es más que mi madre; porque, a ser lo que ella dice, no se anduviera hociendo con alguno de los que están en la rueda, a vuelta de cabeza y a cada traspuesta.. [13, с. 488].

Воно й не дивно, адже ця "королиця" у Лукаша виступає еквівалентом не одного слова оригіналу, а цілого образу персонажа. Поза тим, окрім мовних аномалій, важливим засобом увиразнення персонажа через його мовлення стають повтори, як уже показано на прикладі вживання Миколою Лукашем іменників "принцизна" й "королиця". Окрім цього, і оригінал, і переклад містять інші закономірні повтори, що теж характеризують Дон Кіхота і Санчо Пансу. Тому розглянемо їх детальніше.

2. Повторювані елементи мовлення. Як показано в попередньому пункті, деякі "мовні аномалії" в перекладі повторюються протягом усього тексту. Крім того, оригінал і переклад характеризуються низкою додаткових функціонально значущих повторів. Хоча кожна окрема лексема, словосполучення чи репліка не досліджувалася на предмет повтору в романі, усе ж, у першому наближенні, виокремлюючи ті з них, які кидаються в очі під час читання, можна виділити найсуттєвіші. Виявляється, що, деякі наскрізні повтори характеризують оригінал, а деякі – переклад. Зупинимось на деяких з них окремо:

Одним з ключових епітетів в устах Дон Кіхота виступає прикметник "valeroso", який наскрізно повторюється в першому томі 52 рази. Приміром:

- *Aquí, aquí, valerosos caballeros; aquí es menester mostrar la fuerza de vuestros valerosos brazos, que los cortesanos llevan lo mejor del toreo. [13, с. 69].*

- *Сюди, сюди, хоробре лицарство! Час і пора вам явити міць потужних правиць ваших, бо вже двораки в турнірі гору почали брати! [11, с. 65].*

Прикметник "valeroso", як показує аналіз, виявляється найчастішим при іменнику "caballero" зі значенням "доблесний, зацний". Рідше вживається синонім "valiente", зовсім рідко – "honrado", "noble", відтак, його роль у творенні образу лицаря (у перекладі М. Лукаша – "рицаря") важлива. І хоча перекладач не підібрав регулярного відповідника для епітета "valeroso", він натомість більш системно, ніж автор, розрізняє конотативні значення іменника "brazo": коли це рука лицаря, героя, а надто самого Дон Кіхота, – це у Лукаша "правиця"; в інших випадках – просто "рука". Не можна таке рішення не виправдати: Дон Кіхот був, звісно, праворукою людиною. До того ж, у самому оригіналі сполучення "el valor de su fuerte brazo", "este mi fuerte brazo" зустрічаються по два рази відповідно, тобто, вони теж є повтореними, а препозиція епітетів робить тон оповіді урочистим, пишномовним або навіть бундючним, що утрирує пародійний характер твору і посилює комічний ефект куртуазного лицарського дискурсу. А для нас головне підкреслити, що прикметник "valeroso" характеризує мовлення Дон Кіхота (20 вживань), і практично не зустрічається в мовленні Санчо. Зброєносець їх живляє лише тричі, і то, коли підігрує своєму панові або передражнює його. Таким чином, в оригіналі епітет "valeroso", "este mi fuerte brazo" стають маркерами мовлення Дон Кіхота та лицарського дискурсу взагалі, в той час як у перекладі цю роль на себе бере іменник "правиця".

Отже, певною мірою повтор оригіналу накладається на повтор перекладу, один повтор у перекладі втрачається, а інший з'являється. Більше того, "brazo" теж зустрічається з визначником "valeroso", відтак, можна стверджувати, що в цьому сполученні перетинаються дві системи маркерів: повтори оригіналу й повтори перекладу, і такий збіг не випадковий, адже обидва вони характеризують один і той самий образ мандрованого лицаря. І хоча системна еквівалентність на рівні епітетів не витримується, у цілому при відтворенні образу втрачена конотація компенсується додаванням нового нюансу в перекладі. Загалом же аналіз дозволяє виявити дедалі більше функціонально значущих повторюваних компонентів як у першотворі, так і в перекладі, тому повтори заслуговують на окрему спеціальну розвідку.

Таким чином, аналіз оригіналу й перекладу показав, що контраст між мовленням двох персонажів досягається завдяки використанню так званих мовних аномалій, а також наскрізного повтору певних компонентів, насамперед лексичних, які набувають функцій маркерів персонажа. У перекладі колорит і забарвлення зростає в порівнянні з оригіналом, що виявляється у значно частіших випадках безграмотності мовлення, в той час як в оригіналі мовлення Санчо є доволі грамотним, а його помилки пов'язані з перекрученням незнайомих йому слів. Окремі повторені лексичні одиниці в оригіналі виступають маркерами персонажів, що досягається завдяки наскрізному повтору протягом тексту. Зазначені маркери стають функціонально значущими лише в макроконтексті й створюють свій ефект завдяки системності використання. На мікрорівні не спостерігається регулярної еквівалентності між маркерами оригіналу й перекладу: одні втрачаються, натомість інші з'являються в перекладі, що виступає своєрідною компенсацією втрат; різні повтори в першотворі й цільовому тексті можуть сприяти відтворенню тієї самої характеристики художнього образу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Боровинський І.М. Відтворення образної своєрідності поезій англійських та американських романтиків в українських перекладах : автореф. дис. ... канд філологічних наук : 10.02.16 / І.М. Боровинський. – К.: КНУТШ, 2011. – 19 с.
2. Виноградов В.С. Введение в переводоведение: общие и лексические вопросы / В.С. Виноградов. – М : ИОСО РАО, 2001. – 223 с.
3. Грищенко Ю. Відтворення фонетичних відхилень у мовленні персонажів п'єси Б. Шоу "Пігмаліон" в українських перекладах: проблеми сценічності діалогу / Ю. Грищенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Іноземна філологія. – К., 2015. – Вип 1(48). – С. 31-33.
4. Гудманян А.Г. Відтворення фонографічних аномалій діалектного мовлення в перекладі (на матеріалі творів Марка Твена та їх перекладів українською і російською мовами) / А.Г. Гудманян, І.В. Струк // Одеський лінгвістичний вісник. – Одеса, 2014. – Вип. 4. – С. 52-55.
5. Караневич М.І. Прагматично зумовлені трансформації в англо-українському художньому перекладі: автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / М.І. Караневич. – К.: КНУТШ, 2014. – 19 с.
6. Коковина Л.В. Модальніе средства характеристики персонажей в поэме Н.В. Гоголя «Мертвые души» и ее английских переводах / Л.В. Коковина // Вестник Волгоградского государственного университета. № 1 : Серия 2: Языкознание. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2012. – С. 215-219.
7. Лепухова Н.І. Відтворення особливостей німецької літературної романтичної казки в україномовних перекладах (лінгвопрагматичний і лінгвокультурологічний аспекти) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Н.І. Лепухова – К.: КНУТШ, 2015. – 18 с.
8. Ребрій О.В. Творчий аспект передачі мови персонажів фантастичного твору в англо-українському перекладі / О.В. Ребрій // Наукові записки. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград : ТОВ "Імекс-ЛТД", 2010. – Вип. 89(1). – С. 108-113.
9. Ребрій О.В. Теорія перекладацької творчості у мовному, текстуальному та діяльнісному вимірах : автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.16 / О.В. Ребрій. – К.: КНУТШ, 2014. – 36 с.
10. Семеніхіна О. Словесні образи як засоби типізації персонажів (на матеріалі твору Ч. Діккенса "Девід Копперфілд" та його українського перекладу) / О. Семеніхіна // Мовні і концептуальні картини світу: 36. наук. праць. – К., 2006. – Вип. 17. – С. 346-352.
11. Сервантес Сааведра М. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі (Частина II) / пер. М. Лукаша і А. Перепаді. – Харків: Фоліо, 2008. – 478 с.
12. Шліхар Т.О. Відтворення домінуючих мовленнєвих актів в українських перекладах англійської драми : автореф. ... канд. філол. наук : 10.02.16 / Т.О. Шліхар. – К.: КНУТШ, 2009. – 20 с.
13. Cervantes Saavedra M. Don Quijote de La Mancha / M. Cervantes Saavedra. – Madrid: Alfaguara, 2004. – 1251 p.
14. Lapesa R. Historia de la lengua española / R. Lapesa. – M.: Gredos, 1981. – 690 p.

Рекомендовано до друку кафедрою теорії і практики перекладу з романських мов ім. Миколи Зерова Київського національного університету імені Тараса Шевченка

**Sergiy Fokin, PhD, AP,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine**

MACROCONTEXTUAL FEATURES OF CHARACTER'S SPEECH IN THE ORIGINAL AND TRANSLATION (based on dialogues between Don Quixot and Sancho Panza)

The article is focused on speech characteristics of a certain character in the original and translated text, which are functionally relevant due to their regular presence in the context of the whole fiction text. In particular, they are so called "linguistic anomalies" and regularly repeated components (refrains, key words). Those characteristics may provide essential information for the perception of the image; thereby, they should be taken into consideration by the translator, as they may unveil personality traits, social status, emotional state of a character. In practice, the macrocontextual markers in translation are not necessarily expressed at the same level as they are in the original. The analysis of the first volume of "Don Quixote" and its translation by Mykola Lukash has shown that the original contains markers of character's speech, which are not maintained in the translation; by contrast, there appear new markers, which in the whole contribute to conserve the integral image, thus, they can be qualified as compensations.

Key words: character's speech, linguistic anomalies, macrocontext, category of repetition, marker, compensation.

**Сергей Фокин, канд. филол. наук, доцент,
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина**

МАКРОКОНТЕКСТУАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ РЕЧИ ПЕРСОНАЖА В ОРИГИНАЛЕ И ПЕРЕВОДЕ (на материале диалогов Дон Кихота и Санчо Пансы)

В статье проводится анализ речевых характеристик персонажа в исходном и целевом текстах, приобретающих функциональную значимость благодаря регулярной реализации в контексте всего художественного текста; прежде всего, это так называемые "языковые аномалии" и регулярно повторяющиеся

компоненты (ключевые слова, рефрен). Данные характеристики несут существенную для восприятия образа информацию, следовательно, заслуживают внимания переводчика, так как раскрывают характер, социальный статус, эмоциональное состояние персонажа. На практике макроконтекстуальные характеристики не обязательно воспроизводятся на том же уровне в переводе. Анализ первого тома романа "Дон Кихот" и его перевода, выполненного Миколой Лукашом, показал, что в оригинале присутствуют маркеры речи персонажей, не сохраняющиеся в переводе; в то же время, в целевом тексте добавляются другие маркеры, в целом соответствующие сохранению целостного образа, которые можно рассматривать как компенсации.

Ключевые слова: речь персонажа, языковые аномалии, макроконтекст, категория повтора, маркер, компенсация.